

**ŠIAULIŲ LOGOPEDINĖS MOKYKLOS PRADINIŲ KLASIŲ MOKYTOJOS
METODININKĖS, LOGOPEDĖS METODININKĖS**

JŪRATĖS APULSKYTĖS

TEMINIAI PAMOKŲ PLANAI

skirti pradinių klasių mokiniams

Pateikiu pradinėse klasėse savo vestų 14 lietuvių kalbos pamokų planų

Surinkta iš *asmeninės sukaustos patirties* 2013 m. balandžio 11-14 dienomis

TEMA: JONAS BILIŪNAS. „BRISIAUS GALAS“ SKAITYMAS. 4 klasė

TIKSLAS: 1. Pajausti užuojautą, gailėstį kūrinio veikėjui – pasenusiam Brisiui

2. Rasti tekste jauno ir seno šuns aprašymus, suprasti jų reikšmę

3. Pradėti pažintį su Jono Biliūno kūryba, jo gimtine, sužadinti skaityti šio rašytojo apsakymus

4. Mokyti lyginti du panašios tematikos kūrinius

5. Atkurti pasakojimo pradžią ir pabaigą pagal pateiktus gairinius žodžius

METODAI: skaitymas, samprotavimas, atsakymai į klausimus, literatūrinis nagrinėjimas, „Minčių lietus“, „Tinklo nėrimas“, klausymas

PRIEMONĖS: E. Marcelionienės, V. Plentaitės vadovėlis „Šaltinėlis“ 4 kl., pratybų sąs. Lietuvos žemėlapis, rašytojo autoportretas.

I. ŽADINIMAS. ĮTRAUKIMAS Į DARBĄ

Pakalbama su mokiniais, kad šią pamoką pradėsime pažintį su J. Biliūno kūryba. Atsivertę vadovėlio 64 p., suranda žodžio meistro, gyvenusio prieš 200 metų gimtinę – Anykščius. Pasiūloma prisiminti kitą rašytoją, kuris gyveno šitame krašte. (A. Baranauskas).

II. INFORMACIJOS APIE RAŠYTOJĄ APTARIMAS NAUDOJANT ĮVAIRIUS METODUS

Pasidomima mokinių, ką žino ar yra girdėję apie rašytoją J. Biliūną, apie jo kūrinius. Pasiūloma perskaityti muziejaininkės T. Mikeliūnaitės pasakojimą apie rašytojo gimtinę, pasiūloma atkreipti dėmesį į tėviškės meilę. Pakalbama apie pasakojimo temą.

Kolektyviai lentoje pildoma lentelė pagal tris kriterijus:

PAGRINDINIAI GYVENIMO ĮVYKIAI (Gimė Anykščiuose, Niuronyse. Gimė 1879 m. Mokėsi Liepojos (Latvija) gimnazijoje. Tartu (Estija) studijavo mediciną. Studijavo literatūrą. Mirė 1907 m.)

KĄ PARAŠĖ? („Joniukas“, „Brisiaus galas“, „Kliudžiau“, „Lazda“, „Ubagas“, „Liūdna pasaka“ ir kt.)

KODĖL IŠGARSĖJO? (Kūrė talentingai apsakymus. Kūrė eilėraščius. Prisidėjo prie to meto laikraščių leidimo.)

Lentelę galima susikurti tinkliškai susietą tarpusavyje.

III. PASIRENGIMAS SKAITYTI

Atkreipiamas dėmesys į svarbius mums dalykus – taisyklingas kvėpavimas skaitant. Pasiūloma paklausti ištraukos iš vieno Britanijos grafo, diplomato, džentelmeno knygos „Laiškai sūnui“. Laiškas rašytas prieš 264 m. svarbus ir šiandien kalbant, skaitant, bendraujant su kitais. Vaikai klauso tėvo pamokymų sūnui (p. 69,70) apie teisingą kalbėjimą, kvėpavimą skaitant.

Atliekamas kvėpavimas: visi kartu balses taria iškvėpiant, skanduotai, ilgai ir vienu iškvėpimu, dainuojant keičiamas balso stiprumas, stipriau ištariama ta balsė, kuri pabraukta ir pan. Pasirengia skaityti apsakymą „Brisiaus galas“.

IV. PRASMĖS SUVOKIMAS: APSAKYMO SKAITYMAS IR ANALIZĖ

Paklausama, ką mokiniai tikisi sužinoti šiame kūrinyje. Pasiūloma įsiziūrėti į paveikslėlius V. p. 35, 36, 37. Klausama, apie ką apsakyme rašoma. Pasiūloma užduoti sau tokį klausimą, kaip antai, „Ką šia tema jau žinau?“ Pasidomima, ką jau yra skaitę panašia tema. Atkreipiamas dėmesys į žodžių aiškinimą, į pateiktas tarmybes.

Skaito mokytojas, skaito mokiniai. Atsako į vadovėlio paraštėse pateiktus klausimus.

Pasiūloma pagalvoti, kas seka šią istoriją, kas galėtų būti tas pasakotojas.

Aptariami veikėjai, veiksmo vieta, laikas (neapibrėžtas, galima sakyti Brisiaus gyvenimo pabaiga), pagrindinis įvykis. Atsako į paraštės klausimus. Pasiūloma rasti tekste šuns Brisiaus aprašymą senatvėje ir jaunystėje, šuns atsiminimus, juos palyginti, apmąstyti dabartį (senas šuo mato lyg pro rūką), praeitį (labai ryškiai).

V. APMĄSTYMAS

Pasiūloma dar kartą perskaityti kai kurias vietas, apibendrinama tai, ką perskaitė, pakalbama. Pasiūloma įvertinti apsakymą, atkurti pasakojimo pradžią ir pabaigą pagal pateiktus atraminius žodžius.

INFORMACIJA MOKYTOJUI PRIEŠ PAMOKĄ

Mokiniai susipažįsta su J. Biliūno ypatingu kūrinium. Mokytojas turėtų atkreipti mokinių dėmesį į:

- Apsakyme „Brisiaus galas“ labai svarbus pasakotojas (mokiniai gali įsivaizduoti, kad tai autorius ar kitas žmogus), kuris paseka nelaimingo gyvenimo istoriją. Jis, pasakotojas, nepastebimai įsijungia į kūrinio veiksmą, savo emocijomis, užuojauta, moraline savimone..
- Pasakotojas jaučiasi esąs visų nelaimingųjų likimo dalyvis ar net kaltininkas, teisiąs save – kodėl gi nieko negaliu padaryti. Raiškiai skaitydamas kūrinį mokytojas ir turėtų stengtis perteikti tą pasakotojo užuojautą, gaudulį, gailestį...
- Apsakymo siužetas nesudėtingas. Trumpai aptariamai veikėjai (Brisius, šeimininkas), veiksmo vieta (kiemas, spalų krūva šalia diendaržio, pamiškė..)
- Aptiriamas laikas (neapibrėžtas, galima sakyti, Brisiaus gyvenimo pabaiga, jaunystės prisiminimai).
- Pagrindinis įvykis – Brisiaus žūtis.

Pasakojimas vyksta lėtai, nes jame daug aprašymų, praeities įvykių atkūrimo. Klausimai vadovėlio parašėje padeda mokiniui išnagrinėti pasakojimą. Mokinys randa: šuns Brisiaus aprašymą senatvėje ir kai jaunas; šuns atsiminimus; lygina, apmąsto; svarbiausia – jaučia ir užjaučia.

Apsakyme vyrauja regimieji vaizdiniai – dabartį senas šuo mato lyg pro rūką, praeitį – labai ryškiai. Pasiūloma tekste mokiniui rasti šiuos aprašymus. Kūrinyje nėra dialogo, yra replikos iš kurių ryškėja, ką žmogus jaučia senam Brisiumi.

Reikšmingas skirtumas – teksto pradžioje Brisius vadinamas „žabaliumi“, „žiliu“, o pabaigoje į jį kreipiamasi vardu, kaip jaunystėje, nes norima prisivilioti ir... išduoti.

Labiausiai jaudinanti apsakymo pabaiga – ją turėtų mokiniai perskaityti tyliai ir pamąstyti.

Apsakymuose tiktų prisiminti būdvardžių ir daiktavardžių vartojimą bei rašybą. Dabarties, praeities įvykius perteikia esamojo ir būtojo kartinio bei būtojo dažninio laiko veiksmažodžiai – pasiūloma juos rasti tekste. Atkreipiamas mokinių dėmesys į įvairius ženklus sakinio gale, pasimokoma tuos sakinius intonuoti. Darbus patogiu atlikti pratybų sąsiuvinuose.

J. Biliūno, kaip ir kitų lietuvių literatūros klasikų, išsami biografija vadovėlyje nepateikiama. Mokiniai skaitys muziejininkės Teresės Mikeliūnaitės pasakojimą apie Jono biliūno gimtinę, supras, kaip ją mylėjo rašytojas.

„Brisiaus galas“ tekste daug vaizdų: Beržų kalnelis, gimtoji troba, diendaržis (su Brisiumi), upeliukas, Juodbala, tyra Šventoji, pievos... Visa tai reikėtų aptarti su mokiniais remiantis vadovėlio klausimais, įsivaizduoti. Tuomet gal dar ryškesni skaityto apsakymo vaizdai iškiltų mokinių galvoje.

1900 m. baigė Šiaulių gimnaziją ir įstojo į Tartu universiteto Medicinos fakultetą. J. Biliūno slapyvardžiai: Jonas Anykštėnas, J. Barzdyla, J. Niuronis, J. Bežemis, J. Gražys, J. Žaltys, Jonelis, Kazys Tauškutis ir kt. Paranku susieti Anykščių krašto rašytojus – A. Baranauską ir J. Biliūną.

Perskaičius „Brisiaus galą“, pasiūlyti susimąstyti apie mus supančius žmones, jų poelgius. Galima daryti išvadas, stengtis pasielgti su kitais taip, kad neįskaudintum kito bei nesutryptum žmogiškų savybių savyje. Svarbiausia jausmai - rašytojas juos sužadina. Šį kūrinį J. Biliūnas rašė paskutiniaisiais savo gyvenimo metais, todėl netenka stebėtis, kad kūrinio stiprus mirties motyvas.

„Mato Brisius kaip per dūmus“ – dūmai pilki. Pilka spalva reiškia menkumą, senatvę, vieatvę. Šuo jaučiasi nereikalingas, tačiau iš paskutiniųjų stengiasi būti naudingas. Dažnai be reikalo loja, o susigėdęs mėgina atsiprašyti ir slepiasi. Namiškiai veja Brisius iš trobos, šaukia ant jo. „Verčiau ant

spalių gulėti – vis mažiau maišysis“. Taip ir skursta senatvėje Brisius. Liūdna dabartis priverčia atsigręžti į praeitį, kai buvo mylimas. Tada Brisius buvo jaunas, galėjo žaisti su vaikais, eiti medžioti, saugoti galvijus. Jautėsi naudingas, trokšta ir senatvėje. Besvajodamas užmiega. Sapnas apie ančių medžioklę įrodo, kad jo noras būti reikalingu, naudingu. Eina jis, tarytum kaltas būtų: „ne taip kaip pirma – jaunas ir linksmas, nuliūdęs, tarytum kaltas būtų“.

Ką Brisius veikia? Brisius guli, prisimena, sapnuoja, eina. Kieme saugu. Už klojimo nusiveda – saugumo jausmas dingsta. Sava erdvė pakeičiama svetima. Šuo svarsto, kodėl iš jo juokiasi, juk jisai nekaltas.

Visus įvykius iš šalies stebi pasakotojas. Jis nesikiša į nesutarimus tarp šuns ir žmogaus, tačiau išreiškia savo nuostabą. Šio kūrinio pasakotojas yra kaimietis, iš to paties ūkio, kur gyvena Brisius, viską apie jį žino. Iškyla nereikalingumo problema. Senas, trukdantis šuo yra nenaudingas ir nereikalingas. Nereikalingumo problema. Reikalingumas ir jautrumas – dvasinės vertybės.

„Brisiaus galas“ – tai pagrindinis įvykis, suteikiantis apsakymui svarbiausią akcentą, kurio dėka parodoma viena didžiausių vertybių – prierašumas. Pavadinimas konkretus, apimantis pabaigą – gyvenimo egzistavimo, būties pabaigą. „Galas“ atspindi mirties temą, kuri išryškėja kūrinio pabaigoje.

Apsakyme vaizduojamas paprastas, kasdienis gyvenimas. Keliami klausimai: ką jaučia žmogus, ką išgyvena? Kūrinyje gvildenamos temos apie senatvę, nereikalingumą, kurie atskleidžiami per geriausiu žmogaus draugu laikomą šunelį. Žmogaus šaltakraujiškumas, nejautrumas atsigręžia prieš tą, kuris jaunystėje jautėsi mylimas, gerbiamas ir reikalingas. Atskleidžiamas šunelio gyvenimas, kai jis dar jauniklis buvo, bei pažeminimas, šaltumas, abejingumas, kai senatvė pasibeldė į duris.

Sunkios senatvės užklupto, visų užmiršto ir apleisto šunelio, Brisiaus, mintyse maloniai iškyla senų gerų laikų momentai. Prisimena jis save dar jauną, kai kiekvienas tik ir laukė, kada jį paleis, paglostyt galės. Prisimena, kai tik ir taikydavosi duonos kriaukšlele prisivilioti... Išaušo ta diena, kai dėmesys kaip saulė nusileido, o jo vietoje – abejingumas.

Pagrindinė tema – šūvis. Nenatūrali mirtis atėjo į Brisiaus gyvenimą tada, kai jis sapnavo. Sapnas buvo mielas, džiugus. Jį nutraukė šeimininko siluetas su šaudykle ant peties. Toks vaizdas sukretė šunelį, nenorėjo tuo patikėti Brisius. Jis norėjo patikėti tik tuo, kad dar tebesapnuoja. Nužudantis šunelį šūvis, tuo pačiu ir žmogų, kuris paspaudė gaiduką.

Įdomi ir jaudinanti apsakymo pabaiga, kai šunelis liko nesupratęs, kodėl po šūvio jo šeimininkas tiesiog paspruko. Kuris iš jų silpnesnis? Prieš mirtį norėjęs tik palaižyti šeimininkui kojas Brisius ar tekinom nubėgęs nuo jo šeimininkas? Dvasiškai stipresnis Brisius.

Prieš daugelį metų J. Biliūną jaudinę dalykai yra aktualūs ir šiandien. Nepagarba, abejingumas kitų nelaimėm, bėdom aktualu ir šiandien. Vertybių skalėje aukščiausią vietą užima reikalingumas, ryšys su kitais žmonėmis, meilė ir supratimas.

Ginklas, t. y. šautuvas, kurį Brisius sapnavo kaip medžioklės įrankį, dabar jam pabudus iš sapno, kabo jo šeimininkui ant nugaros. Smurto priemonė – ginklas. Darydamas žalą kitam, jis nusikalsta sau, pamiršdamas, kas yra žmogiškumas. Senatvė nepralenks nei vieno, primindama visas padarytas ir patirtas skriaudas.

Žmogus bėgo nuo Brisiaus, jis bėgo nuo savo nusikaltimo, bėgo nušovęs buvusį namų sargą.
(Medžiaga iš interneto)

TEMA: VISKAS APIE VEIKSMAŽODĮ. 4 klasė

- TIKSLAS:**
1. Pakartoti išeitas temas pradinėse klasėse apie veiksmažodį
 2. Skatinti domėtis gramatika, vartoti veiksmažodinę leksiką
 3. Mokyti dirbti grupėse, išsiaiškinti geriausiai dirbančią grupę
 4. Skatinti mokytis veiksmažodžių rašybos
 5. Lavinti mąstymą, atmintį, motyvaciją

METODAI: žodiniai, vaizdiniai, demonstravimas, savarankiškas užduočių atlikimas, praktiniai darbai (mokymasis bendradarbiaujant), kūrybiniai

PRIEMONĖS: popierinis traukinys, vokai su užduotimis grupėms atlikti, rašikliai, įvairių formų lipdukai

ĮŽANGA

Mokiniai pasiskirsto į grupes. Grupės išsirenka kapitonus ir susėda į vietas prie stalų.

I. ŽADINIMAS. ĮTRAUKIMAS Į DARBĄ

Pakalbama su mokiniais apie transporto priemonę – traukinį. Su ja galima keliauti. Klausima: Kur galima keliauti su traukiniu? Prisimenama kelionė traukiniu, savo įspūdžiais garsiai dalinasi kiekvienas norintis.

II. ŽINIŲ APIE VEIKSMAŽODĮ KARTOJIMAS

Mokinių klausima:

- Kokiai kalbos daliai priklauso žodis *keliauti*? (veiksmažodis)
 - Kokia veiksmažodžio forma vartojama? (veiksmažodžio bendratis)
 - Kaip vadiname žmones, kurie sėda į traukinį ir keliauja? (keleiviai, keliautojai)
 - Kaip vadinsime tą laiką, kai žmonės sėdi traukinio vagone ir važiuoja vis tolyn nuo namų? (kelionė)
 - Kaip vadiname žmones, kurie stabdo važiuojančias mašinas, kad galėtų nuvažiuoti norima kryptimi ir į norimą vietą? (pakeleiviai)
- Mokytojas lentoje užrašo mokinių atsakymus, kaip antai, *keliauti, keleiviai, keliautojai, keliauninkai, kelionė, kelias, keliautojai, pakeleiviai*.

Mokinių klausima:

- Kaip šie žodžiai vadinami? (giminiški žodžiai)
- Ateina mokinys prie lentos ir sutartiniu ženklu pažymi reikšmines žodžio dalis – šaknį, priesagą, galūnę, priešdėlį. Reikšminės žodžio dalis įvardina.

III. PRAKTINĖS UŽDUOTYS GRUPĖSE. PRASMĖS SUVOKIMAS

Pateikiamas popierinis traukinys, su kuriuo bus „keliaujama“. Ant vagonų užrašomos grupės kapitonų vardai. „Kelionės“ metu mokiniai aplankys 5 stoteles - „Lietučio“, „Skėčių“, „Gėlyčių“, „Kalnelių“, atliks įvairias užduotis. Pakalbama, kad keliaujant svarbu nusipirkti kelionės bilietą. Grupių kapitonai ištraukia vokus su užduotimis. Grupės susipažįsta su užduotimis. Jei teisingai atlieka užduotį, grupės narys priklįuoja ant savo grupės traukinio vagono įvairios formos (*gėlytės, žvaigždės, keturkampio, apskritimo*) lipdukus.

IV. SAVARANKIŠKAS DARBAS GRUPĖSE

1 stotelė - „Lietučio“. Užduotis: sudaryti duotiems veiksmažodžiams *važiavo, vežė, keliavo* priešdėlinius veiksmažodžius ir užrašyti (nu-, ne-, pa-, per-, ap-, į-, per-, at-, su-, pra-...) ant debesėlių.

2 stotelė - „Skėčių“. Sudaryti duotiems žodžiams kuo daugiau priesaginių veiksmažodžių ir užrašyti ant skėčio piešinio.

3 stotelė - „Sausučių“. Užpildyti lentelę – duotus žodžius suskirstyti pagal reikšmines žodžio dalis (*priešdėlis, šaknis, priesaga, galūnė*).

4 stotelė - „Gėlyčių“. Ant gėlytės lapelių parašyti duotus veiksmažodžius pagal jų reiškiamą laiką (*dabartis, praeitis, ateitis*).

5 stotelė - „Kalnelių“. Išasmenuoti duotus žodžius asmenimis, skaičiais, laikais.

V. APMĄSTYMAS

Aptariamos užduotys, įvardijamos klaidos, aptariamos sunkiausios užduotys ir suskaičiuojami priklijuoti kiekvienos grupės lipdukai ant traukinio vagonų. Paašikėjus grupei nugalėtojai, jos nariai pasveikinami, pagiriami.

*

TEMA: TEKSTO „LAGAMINAS“ SKAITYMAS IR ANALIZĖ. 3 klasė

TIKSLAS: 1. Mokyti suprasti tekstą atsakant į klausimus ir pagrįsti mintį, kodėl pasirinko tokį atsakymą

2. Pakartoti klausimus ko? kieno? prie ko? bei žodžių, atsakančių į šiuos klausimus ir reiškiančių daugiau negu vieną daiktą, galūnių rašybą

3. Įtvirtinti kalbos žodžius: *lagaminas, skardinis, kopija, portje, vitrinos*. Suprasti jų reikšmes ir sudaryti su jais sakinius

METODAI: lėlių teatras, pokalbis, skaitymas, kūrinio analizė, rašymas, „Minčių lietus“

PRIEMONĖS: lietuvių kalbos vadovėlis „Šaltinėlis“, pratybų sąsiuvinis „Šaltinėlis“ 3 klasei, austrų rašytojos M. Gripės autoportretas, knyga „Džasperas, svečias iš Anglijos“, sąsiuviniai, rašymo priemonės

I. Į(SI)TRAUKIMAS Į DARBĄ

Pasakos „Ežio puodas“ sekimas su lėlėmis-pirštinėmis ant rankų

II. KRYPTINGAS PASIRUOŠIMAS TEKSTO SKAITYMOI

Mokiniam pasakojama apie austrų rašytoją M. Gripę – parašė apie 100 knygų, gimė Austrijos sostinėje Vienoje, jos knygų veikėjai patiria daug nuotykių, įdomu skatyti, įdomių istorijų rašytoja pasakoja savo knygose.

Skelbiama pamokos tema – skaitysime iš knygos „Džasperas, svečias iš Anglijos“ ištrauką „Lagaminas“

Prieš pradėdant skaityti:

- Ką tikiuosi sužinoti šiame tekste?
- Perskaitomas pavadinimas, parašės žodžiai, sakiniai, kiekvienos pastraipos pirmieji sakiniai, aptariami knygos puslapyje piešiniai (v. p.66)

Mokinių klausinama:

- Apie bus rašoma šiame tekste? Pasiūloma prisiminti visus skaitytus kūrinius šia tema.
- Ką aš jau žinau apie lagaminą?

Lentoje parašytos galimai nesuprantamos žodžių reikšmės. Perskaitoma paašikinta žodžio reikšmė. Pasiūloma sudaryti su žodžiais sakinių.

ŽODŽIAI IR JŲ REIKŠMĖS

Lagaminas – kelioninė uždara dėžė daiktams sudėti ir nešti

Portfelis – keturkampis odos krepšys, raštams, knygoms nešioti (Susidėjo drabužius į lagaminą. Knygų prisidėjo pilną lagaminą.)

Skardinis – iš skardos (*geležies ar kitokio metalo lakšto padaryta dėžutė*). (Skardinis geriamas puodukas. Konservų skardinė.)

Skardos lakštas – išplota plokštė

Kopija – tikslus atgaminytis teksto, brėžinio, piešinio, iliustracijos atspaudas, vaizdas (Rankraščio kopija. Paveikslų kopija.)

Portje – viešbučio durininkas (Ileido viešbučio portje. Mane į kambarį palydėjo viešbučio portje.)

Prancūzų kalboje portje – durys

Vitrinos – įstiklintas langas rodomiems daiktams sudėti (Vitrinos gražiai pasipuošė. Šventinės vitrinos.)

III. KRYPTINGAS TEKSTO SKAITYMAS IR ANALIZAVIMAS

Tekstą skaito mokytojas, mokiniai. Pastabas pasižymi pieštuku. Klausiami: Kokia informacija sudomino? Kas buvo svarbiausia? Apie ką skaitė? Koks įvykis? Koks lagamino turinys? Kaip buvo ieškoma dingusio daikto? Kas labiausiai galėjo paveikti vagį? Paprašoma mokinių savo atsakymus pagrįsti. Skaitomos paraštės.

IV. APMĄSTYMAS

Pratybų sąsiuvinyje (p.42) užduotys atliekamos raštu. Klausiami: Kas vagies manymu galėjo būti lagamine? Baigiamas rašyti sakiny: *Tikriausiai vagys galvojo, kad Džaspero lagamine buvo pinigai, vertingi daiktai, brangūs daiktai, drabužiai.* O kas buvo iš tiesų? Atsakoma, kad aliuminiame lagamine buvo daug akmenų (akmenų rinkinys). Mokiniai rašo sakinį: *Džaspero aliuminiame lagamine buvo daug akmenų.* Galima sakinį nurašyti nuo teksto.

*

TEMA: PASAKOS APIE NELAIMINGĄ VILKĄ KŪRIMAS. 3 klasė

TIKSLAS: 1. Suteikti mokiniams žinių apie vilką, turtinti, tikslinti žodyną šia tema
2. Mokyti savarankiškai ieškoti pasakojimo varianto, lavinti rišliąją kalbą
3. Žadinti mokinių smalsumą, jausmus, mąstymą, mokyti rišliai kalbėti
4. mokyti diskutuojant dirbti, žadinti mokinių kūrybiškumą

METODAI: pokalbis, skaitymas, „Minčių lietus“, pasakojimas pagal paveikslėlius, savarankiškas kūrybinis darbas žodžiu ir raštu

PRIEMONĖS: lietuvių kalbos vadovėlis E. Marcelionienės ir V. Plentaitės „Šaltinėlis“, sąsiuviniai, rašikliai.

I. Į(SI)TRAUKIMAS Į DARBĄ

Mokinių klasiama, kada jie buvo blogi, kodėl jie būna blogi ir pan. Su mokiniiais pakalbama, kas juos nuskriaudė, kas padarė nelaimingus, kas supykė ir pan.

II. KRYPTINGA VEIKLA

Skaitomas iš vadovėlio trumpas pasakojimas apie nelaimingą vilką. Akcentuojama pabaigos frazė: „*blogų... nebūna, būna nelaimingi*“. Lentoje žodžiai surašyti trijų skilčių lentelėje (žodis, aiškinimo reikšmė, vartojimas). Žodžiai:

Irštva – žiemos guolis (Lokio žiemos guolis smagus).

Urvas – landa, ola žemėje, kalne (Lapės urvas. Šeškas įlindo į urva. Pelės urvelis.)

Staugia, kaukia – atlikti, išgauti ilgą, tęsiamą garsą, šauksmą (apie šunis, vilkus, vėją)

Gailiai – gailėstingas, graudus (Gailios ašaros. Gailiai verkia. Gaili daina.)

Pratisai – tęsiamas, ilgas (Pasigirdo pratisas švilpimas. Ožka pratisu balsu mekena.)

Pabruka – pakiša, paspausti (Pabruko arkliams dobilų. Eina šuo, uodegą pabrukęs.)

Paprašoma įsižiūrėti į paveikslėlius. Klausiami:

- Iš kur traukia vilkiuką?
- Kieno galėjo būti rankos?
- Kodėl vilkas, žiūrėdamas į mėnulį, kaukia?
- Kodėl puola niekuo nekaltą šuniuką?
- Kaip viskas baigėsi?

Pasakoja mokiniai pagal paveikslėlių seriją. Pasakodami panaudoja paraštės žodžius. Aptariamą pasakojimo pradžios: „*Tą rytą vilkiukas ilgai miegojo. Mama išėjo iš namų. Pabudo ir užuodė nemalonų kvapą. Iškišo iš urvo galvutę...*“

„Piktas žmogus jau seniai sekė vilkų šeimyną. Jis žinojo, kad pilkiai įsikūrė miško tankymėje. Vieną dieną, kai didieji vilkai išėjo maisto ieškoti,…”

Sukuriamas su mokiniais toks žodinis pasakojimas: „Grižo vilkė į namus, o ten vilkiuko nebėra. Tik žmogaus kvapas likęs. Skausmas suspaudė žvėries širdį. Ilgai vaikščiojo po mišką, liūdėjo. O vakare žiūrėjo į mėnulį ir labai staugė, kad girdėjosi net kaime. Suprato vilkė, kas pagrobė jos vilkiuką. Nieko nelaukdama patraukė į kaimą.“

Trys pabaigos užrašytos lentoje, kurias gali pasirinkti kiekvienas. Perskaitomos garsiai: *Vilkas sudraskė šuniuką. Jis atkeršijo žmogui.*

Vilkas pasigailėjo šuniuko. Žvėris buvo nelaimingas, bet geras.

Šuniukas pabėgo. Vilkas, pabrukęs uodegą, nuspūdino į mišką.

Papasakoję žodžiu, imasi darbo raštu savarankiškai. Pasirenka duotą pradžią ir pabaigą.

III. APMĄSTYMAS

Darbų skaitymas bei aptarimas vyksta kitose pamokose

*

TEMA: PASAKOJIMO APIE PAUKŠČIUS KŪRIMAS ĮTERPIANT PAUKŠČIO APRAŠYMĄ.

4klasė

TIKSLAS: 1. Mokyti kurti pasakojimą su aprašymu

2. Mokyti vartoti būdvardžius

3. Skatinti domėtis apie gandrą ir gaidį mokyklos bibliotekoje, informaciją žymėtis užrašų knygelėje

4. Skatinti vartoti kalboje palyginimus, sinonimus, antonimus

5. Mokyti dirbti bendradarbiaujant grupėse

METODAI: kūrybinis bendradarbiavimas, pokalbis, diskutavimas, pasakojimas, aktyvus mokymas(si)s, „Proto šturmas“, Tinklo nėrimas“, įdėmusis skaitymas, kūrybinis rašymas

PRIEMONĖS: užrašų sąsiuviniai, padalomoji medžiaga, sąsiuviniai, rašymo priemonės, gandro ir gaidžio paveikslai, aprašymo planas

ĮŽANGA

Mokiniais pasiūloma apsilankyti bibliotekoje ir pasidomėti apie gandrą ir gaidį. Gautą informaciją užsirašyti užrašų knygelėse.

I. ŽADINIMAS

Pasakoma pamokos tema, tikslas, pasiūloma susėsti poromis.

Mokinių poros bibliotekoje įgytomis žiniomis „Proto šturmo“ metodu pasidalina tarpusavyje. Aptariama surinka informacija apie gandrą ir gaidį. Pasitelkiamas „Tinklo nėrimo“ metodas. Mokinių grupelės gauna popieriaus lapus, kurių viduryje užrašyti žodžiai: *GANDRAS* ir *GAIDYS* bei kelios „atraminės“ tezės – klausimai: *Kuriai žodžių grupei priklauso gandras ir paukštis? Koks jų gyvenimo būdas? Kuo maitinasi?* Nuo žodžių (gandras, gaidys) eina linijos ant kurių mokinių grupelės surašo savarankiškai surinktą medžiagą, tarpusavyje aptartas ir apibendrintas mintis. Grupelės savo darbo rezultatus pristato visiems.

II. PRASMĖS SUVOKIMAS

Paukščio išvaizdos aprašymas. Pasinaudoja aprašymo planu. Pasiūloma mergaitėms parašyti kaip atrodo gaidys, o berniukams – kokios gandro kūno dalys, kaip atrodo gandras. Atliktus darbus raštu perskaito mokinys iš grupės.

III. PASAKOJIMO KŪRIMAS GRUPĖSE ĮTERPIANT APRAŠYMĄ

Pasiūloma sukurti nuotaikingą įdomų pasakojimą apie gandrą ar apie gaidį. Pradžioje aptariami pasakojimo veikėjai, pasakojimo vieta ir numatomas įvykis.

Grupėse mokiniai kuria savo pasakojimus, įterpia aprašymą į pasakojimą.

IV. APMĄSTYMAS

Pasakojimus skaito garsiai. Klausama, kas galėtų būti kūrybos paslaptys? Daroma išvada, kad kūrybos paslaptys galėtų būti:

1. *Domėjimasis viskuo: knygų skaitymas, gamtos stebėjimas, kelionės, pokalbiai su įdomiais žmonėmis.*

2. *Turėti fantaziją, mokėti daiktuose matyti ką nors nepaprasto*

3. *Mokytis prakalbinti daiktą, žvėrelį, paukštį*

4. *Kalba turėtų būti kuo vaizdingesnė, kad įdomu būtų skaityti.*

Mokytis parinkti vaizdingą, tiksliausią žodį, vartoti sinonimus, antonimus, palyginimus.

*

TEMA: LIETUVIŲ PADAVIMŲ SKAITYMAS. 4 klasė

TIKSLAS: 1. Supažindinti mokinius su padavimų turiniu, atskleisti jose glūdintį rūpestį apie gamtos grožio išsaugojimą

2. Skaityti padavimus apie upes, kalnus, ežerus

3. Turtinti kalbą, ugdyti rišlią kalbą

4. Kartoti sakmes, jas inscenizuoti vaidmenimis, aptarti sakmių prasmę

5. Mokytis skaityti, lavinti skaitymo, sekimo įgūdžius

METODAI: skaitymas, pokalbis, inscenizavimas, pasakojimas, rašymas, „Minčių lietus“

PRIEMONĖS: Lietuvos žemėlapis, vadovėlis „Šaltinėlis“ 4 klasei

ĮŽANGA

Pasiskirsto mokiniai sakmes „Saulė, vėjas ir žiema“, „Užteks ir vieno“. Susidaro dvi grupės mokinių.

I. SAKMIŲ SEKIMAS IR INSCENIZAVIMAS

Sakmės vadovėlyje. Pasiūloma paskaityti sakmes, vieną iš jų pasirinkti, o po to ir suvaidinti savo pasirinktą sakmę. Mokytoja seka „Laumės juosta“. Panaudoja lapelį, ant kurio užrašyti svarbiausi žodžiai, kurie yra reikalingi pasakojant. Mokiniai atrenka patys savo sakmių svarbiausius žodžius, kurie padėtų pasakoti ir užrašo lentoje dviejų skilčių lentelėje (kiekvienoje skiltyje sakmės pavadinimas).

II. LIETUVIŲ PADAVIMŲ SKAITYMAS IR ANALIZĖ

Aptariamos vadovėlio puslapio iliustracijos, pasiaiškinama, kodėl tokie gamtos vaizdai pateikiami prie padavimų, bandoma pagal tai įspėti apie ką bus skaitoma šiuose puslapiuose. Sužadinamas noras skaityti.

Skaitomas pirmas padavimas. Sąsiuvinuose užsirašo svarbiausius žodžius, kurie galėtų priminti padavimo turinį. Žemėlapyje randa Tauragę, pabando atkurti padavimą, pasinaudoja atraminiais žodžiais. Apibendrinant klausama: Apie ką kalbama padavime? (Apie Lietuvoje esantį kalną.)

Skaitomi kiti padavimai ir jie analizuojami analogiškai.

III. APMĄSTYMAS

Baigiama pasiūlymu savarankiškai paskaityti daugiau padavimų iš knygos „Ežeras ant milžino kalno“.

*

TEMA: TEKSTO SAŲOKOS SUPRATIMAS. 2 klasė

TIKSLAS: 1. Mokyti suprasti atskirų sakinių ir teksto skirtumus
2. Formuoti sakinio sampratą, aptarti reikalavimus tekstui
3. Lavinti skaitymo įgūdžius

METODAS: skaitymas, pokalbis, analizavimas

PRIEMONĖS: atskiri sakiniai ir tekstas

I. Į(SI)TRAUKIMAS Į DARBĄ. PRASMĖS SUVOKIMAS

Lenta padalinta į dvi dalis. Vienoje pusėje užrašyti tokie sakiniai:

Lauke snigo. Lakštingala gražiai gieda. Katė išėjo į kiemą. Raudonkepurė sutiko vilką.

Kitoje pusėje:

Vincas pagavo zylę. Įleido ją į narvelį. Zylė ėmė blaškytis. Vincukui pagailo zylės. Jis išleido zylę po kambarį palakstyti. Zylė atsitrenkė į stiklą ir nukrito.

Mokiniai sakinius skaito ir skaičiuoja. Vyksta pokalbis:

- Apie ką kalbama pirmame sakinyje,... ketvirtame sakinyje?
- Kokius piešinius pieštum pirmam, ... ketvirtam sakiniui?
- Kokie būtų visi piešinukai?
- Ar galime pasakyti, kad šie sakiniai apie vieną dalyką?
- Kaip galėtume pavadinti tokius sakinius? (atskiri sakiniai)
- Ar galim pavadinti šiuos sakinius tekstu?
- Ar galėsime sugalvoti pavadinimą atskiriems sakiniams?
- Kada galim sugalvoti pavadinimą?

Skaitomi sakiniai parašyti kitoje lentos pusėje. Vyksta pokalbis:

- Perskaitykim pirmą... šeštą sakinius. Apie ką kalbama pirmame, ...šeštame sakinyje?
- Kokį piešinuką pieštum pirmam, ...šeštam sakiniui?
- Kokie būtų visi piešinukai? (panašūs)
- Kaip galim pavadinti visus šituos sakinius vienu žodžiu? (tekstas)
- Apie ką kalbama tekste?
- Kaip sakiniai tarpusavyje susiję? (kiekvienam sakiniui sužinome ką nors nauja šia tema)
- Ar galim tekstui sugalvoti pavadinimą?

Pasiūlytus mokinių pavadinimus užrašome lentoje virš teksto (VINCUKAS IR ZYLĖ. ZYLĖ. PAGAUTA ZYLĖ.)

Pasiūloma mokiniams nuo lentos nurašyti tekstą į sąsiuvinį ir nupiešti pagal teksto turinį piešinį namuose.

II. TEMOS APIBENDRINIMAS ŽAIDŽIANT

Mokiniams skaitomi sakiniai. Jei sakiniai sudaro tekstą, mokiniai ploja, o jei nesudaro – atsistoja. Sakiniai:

Kačiukas rado ant stalo pieno puodynėlę. Jie susikivirčio. Kačiukai barėsi, barėsi ir išvertė puodynėlę.

Vaikai renka lapus. Jonas eina į mokyklą. Mama žiūri televizorių.

Berniukas pargriuvo. Mergaitė išpylė rašalą. Žvėrys gyvena miške.

Ėjo senelė keliu. Kelias buvo slidus. Senelė pargriuvo. Vaikai padėjo senelei atsikelti.

Tėtė raiko duoną. Mama pila sriubą į lėkštę. Šeima vakarieniauja.

III. KARTOJIMAS

Dar kartą mokiniai atsako į tokius klausimus:

- Kokius sakinius vadiname tekstu? (Kuriuose kalbama apie tą patį.)
- Kas yra tekstas?
- Kokių sakinių negalima vadinti tekstu?

*

TEMA: SINONIMŲ VARTOJIMAS TEKSTE. 4 klasė

TIKSLAS: 1. Lavinti pastabumą, atkreipti mokinių dėmesį į panašios reikšmės veiksmažodžius
2. Mokyti vadinti sinonimais tokius veiksmažodžius
3. Mokyti sinonimus rasti tekste
4. Plėsti mokinių žodyną, pratinti sinonimus vartoti kalboje
5. Įtvirtinti žodžių derinimą sakinyje

METODAI: pokalbis, gramatinis nagrinėjimas, paveikslas, savarankiškas darbas

PRIEMONĖS: vadovėlis „Šaltinėlis“, siužetinis paveikslėlis, mokymo priemonės

I. ŽINIŲ TIKRINIMAS

Lentoje pateiktos trys užduotys. Pakviečiami trys mokiniai prie lentos. Kiekvienas atlieka po užduotį. 1 užduotis – išasmenuoti veiksmažodį duotuose laikuose

2 užduotis – duotuose sakiniuose veiksmažodžius pakeisti vienaskaitos antruoju asmeniu. Sakiniai: *Vaikščiojau, bėgiojau po mišką ir pamačiau voverę. Žaidžiau, šokinėjau pievoje, gaudžiau žiogus.*

3 užduotis – Lentoje parašyti šie sakiniai: *Spustelėjo šaltukas. Varlytės pajuto šalį. Jos sušoko į upę. Ten miegos visą žiemą.* Surasti sakiniuose veiksmažodžius ir juos pabraukti. Virš žodžio parašyti sutrumpintai laiką, skaičių, asmenį.

Kiti mokiniai rašo sąsiuvinuose sakinius diktuoju mokytojai. Atlieka užduotį – pabraukia veiksmažodžius, viršuje užrašo veiksmažodžio laiką, skaičių, giminę. Sakiniai: *Lauko pelytė prisitempė į urvelį žiemai grūdų. Voverė prisidžiovino grybų. Ežiukas prisinešė obuolių.*

Atliktos užduotys tikrinamos, klaidos aptariamos.

II. PAGRINDINĖ PAMOKOS DALIS: PRASMĖS SUVOKIMAS

Mokinių klausama:

- Ką vadiname sinonimais?
- Kodėl sinonimai vartojami kalboje? (kad geriau įsivaizduotum, ką sakai ar girdi, kad parinktum tikslesnį žodį, kad išvengtum nuobodaus vieno žodžio vartojimo, kalboje)

Dirbama su vadovėlio tekstu iš knygos „Bardo nuotykių ir žygiai“ (J. Avyžius, ištrauka). Ištrauka skaitoma, atkreipiamas dėmesys į paryškintus žodžius, sinonimus: *matyti - pagauti akimis, regėti, žiūrėti; snigti – dribti, kristi sniegui smarkiai, didelėmis sniegėmis; kalbėti* išrenka sinonimus (tarti žodžius kalbos padargais, sudaryti žodžius, reikšti mintis, norus, jausmus žodžiais). *Prakalbino (Dėdė mane prakalbino.), tarė (Jis aiškiai tarė žodžius.), sakė (Nė žodžio nesakęs išėjo.), kalbėjosi (Jos ilgai kalbėjosi.)*

Pasiūloma žodžiui *kalbėti* sugalvoti daugiau sinonimų. Mokytoja pateikia tokius sinonimus: *šnekėti, pasakoti, plepėti, šnibždėti, burbėti, drožti, rėžti, sapalioji, paisyti, porinti.* Ir sakinius su jais: *Šnekučiavosi apie šį bei tą. Jis moka gražiai pasakoti – yra ko pasiklausyti. Apie ką jie plepėjo – nenugirdau. Kažką šnibždą vienas kitam į ausį. Sunku suprasti, ką jis burba. Visą tiesą drožia į akis. Niekus sapalioja. Ką jis paiso – nesuprantu. Porina apie senovės laikus.*

Apibūdinamos veiksmy reikšmės paaiškinant skirtumus. Kai dalyvauja pokalbyje, pašnekesyje - *šneka*. Kai kalba apie kokį įvykį, atsitikimą – *pasakoja*. Kai nerimtai, tuščiai, niekus kalba – *plepa*. Kai tyliai, vos girdimai kalba, slaptai kalba, tai *šnibžda*. Tiesiai, drąsiai į akis sako – *drožia, rėžia*. Nesąmonės kalba – *sapalioja, paisto*. Kai kalba iškilmingai, pasakoja – *porina*.

IV. ĮTVIRTINIMAS. SAVARANKIŠKAS DARBAS

Pateikiamas lentoje parašytas tekstas. Šalia padedamas siužetinis paveikslėlis ta pačia tema. Parinkti ir vietoj brūkšnelio įrašyti tinkamą sakiniui sinonimą.

Įvykis gatvėje

Buvo graži žiemos diena. Žmonės vaikščiojo gatvėmis. Vieni apie kažką _____. Kiti apie šį bei tą _____. Berniukai ėjo į mokyklą ir vienas kitam _____ įvairius atsitikimus. Mažas berniukas tyliai _____ mamai. Kelias buvo slidus. Staiga susidūrė du automobiliai. Įvyko avarija. Vairuotojas išlipo iš mašinos. Sunku buvo suprasti, ką jis _____. Buvo labai susijaudinęs

ir niekus _____. Žmonės tyliai kažką _____ vienas kitam į ausį. Jie ilgai _____ ir bandė suprasti, kas kaltas.

V. APIBENDRINIMAS. DARBO VERTINIMAS

Pagiriami, paskatinami mokiniai už pastangas, gerai atliktus darbus.

*

TEMA: SENOVĖS LIETUVIŲ VARDAI, JŲ KILMĖ, REIKŠMĖ IR RAŠYMAS. 4 klasė

TIKSLAS: 1. Suteikti žinių apie senovės lietuvių vardų kilmę, jų reikšmingumą

2. Plėsti, tikslinti mokinių žodyną

3. Taisyklingai, raiškiai kalbėti

4. Kartoti sudurtinių žodžių rašybą

5. Mokytiis dirbti bendradarbiaujant

6. Mokytiis suprasti žodžių reikšmes ir teisingai parinkti sakiniui

METODAI: grupinis darbas, pokalbis, savarankiškas darbas, aiškinimas

PRIEMONĖS: sudurtinių žodžių knygelės, pačių pasigamintos, žuvis iš popieriaus žodžio dalims prisiminti, vadovėlis „Šaltinėlis“, mokymo priemonės, emblemos grupėms.

IŽANGA

Klasėje mokiniai susėda grupėmis prie stalų. Pasirenka emblemas su pavadinimais: „Stirniukai“, „Meškiukai“, „Ežiukai“.

I. Į(SI)TRAUKIMAS Į DARBĄ. ŽADINIMAS

Mokiniai susipažįsta su šios pamokos darbo šūkiu: „Išmok kuo geriau pats ir padėk draugui“.

II. DARBAS GRUPĖSE. KARTOJIMAS

Grupės gauna užduotis. 1 užduotis: parašyti, kuo daugiau giminiškų žodžių žodžiams *darbas, knyga, rašymas, ranka*. 2 užduotis: pabraukti giminiškus žodžius sakiniuose: *Darbas duoną pelno, tinginystė – vargą. Patinginiausi – su išvirkščiu šaukštu valgysi*. Parašyti kuo daugiau sudurtinių žodžių. Aptariamos atliktos užduoys, aptariama sudurtinių žodžių rašybą.

III. KRYPTINGAS DARBAS

Aptariama vadovėlio p. 69 esanti iliustracija. Klausinama:

- Kodėl dailininkas nupiešė tokia tema piešinį?
- Kodėl tėveliai tokiais vardais vadino savo vaikus?

Vardai būdingi visoms tautoms. Tik gimusiam vaikui dažniausiai duodavo vardą, kuris skiria juos nuo kitų žmonių žemėje. Vardai atsiranda iš bendrinių žodžių: noras, vaisės, išvysti, viltis, girdėti,.. Senovėje tautos tikėjo, kad vardas galys lemti vaiko likimą, duodavo tokius vardus, kurie reikšdavo tam tikras vertinamas žmogaus ypatybes. Senovės lietuviams buvo būdingi sudurtiniai vardai.

Skaitomi lentoje užrašyti sudurtiniai žodžiai. Jie turi kilnią, taurią prasmę ir vartojami šiandien. Mokiniai užsirašo į sąsiuvinius: *Min-daugas (daug minties), Gin-tautas (ginti tautą), Vy-tautas (išvysti tautą), Gedi-minas (gedėti tautos), Vil-mantas (viltis ir mintis), Taut-vydas (tauta išvysti), Dau-girdas (daug girdėti), Taut-vilė (tauta ir viltis), Rad-vila (rado ir viltis)*.

Mokiniai skaito tekstą iš vadovėlio „Lietuvių vardai“, išrenka vardus, perskaito ar savo sukuria sakinių.

Lentoje skaito padavimą, kuriame vietoj brūkšnio parenka ir įrašo sudurtinį vardą. Kiekvieną pastraipą atlieka vis kita mokinių grupė.

Kartą gyveno du broliai: _____ ir _____. _____ gyveno dešinėj Nemuno pusėj, _____ - kairėj. Iš ryto jie vienas kitam numesdavo kirvį.

Kartą _____ sudavė _____ netyčia kirviu į smilkinį, tas ir pasimirė. Iš to širdies skausmo neilgai gyveno ir _____.
Kai _____ ir _____ mirė, jiems buvo supiltas kapas ir pavadintas Milžinkapiu. Apie Milžinkapį pradėjo augti miestas.

IV. APMĀSTYMAS

Su mokiniais pakartojama asmenvardžių, sudurtinių žodžių rašyba.

*

TEMA: S. ZOBARSKO TEKSTO „ALIUKAS MOKOSI SKAITYTI“ SKAITYMAS. 3 klasė

TIKSLAS: 1. Mokyti suprasti kūrinio turinį, pagrindinę mintį, įvykių nuoseklumą

2. Mokyti suprasti priežastinius - pasekminius ryšius

3. Apibūdinti veikėjus, nustatyti jų tarpusavio santykius, veikimo motyvus bei priežastis

4. Parodyti kūrinio vaizdingumą, grožį, skiepyti meilę knygai

5. Pratinti taisyklingai raiškiai skaityti, kirčiuoti teisingai žodžius

6. Turtinti kalbą vaizdingais posakiais, leisti pajauti veikėjų vaidmenį

7. Lavinti kalbą, mąstymą planuojant, vaizduotę

METODAI: pokalbis, savarankiškas darbas, aiškinamasis skaitymas, „Minčių lietus“, demonstravimas, analitinis – sintetinis planavimo metodas, kombinuotas planavimo metodas

PRIEMONĖS: vadovėlis „Šaltinėlis“, didelis baltas popieriaus lapas lentoje, vokai, kuriuose juostelės su žodžiais, mokymo priemonės

I. ŽADINIMAS. Į(SI)TRAUKIMAS Į DARBĄ

Vokuose randa žodžius. Iš žodžių sudaro mįsles, priežodžius. Perskaito ir atsako į tokius klausimus: Kada galėtum tai pasakyti? Apie ką skaitei? Pavyzdžiai:

Visi nori mokėti, bet ne visi mokyti. Mokslo galo nesurasi. Knyga – mūsų geriausias draugas. Ieško kaip kormis šviesos. Mokykis kol jaunas: senas neišmoksi. Kas nemoka skaityti, tam negelbsti ir akiniai. Kas skaito rašo – duonos neprašo. Kas klausia, tas neklysta. Be burnos, be liežuvio, bet daug ką pasako. Balti laukai, juodi grūdai, su plunksna aria.

II. PRASMĖS SUVOKIMAS: TEKSTO KRYPTINGAS SKAITYMAS IR NAGRINĖJIMAS

Pasiaiškunami žodžiai: *supleišėjusios* - sutrūkinėjusios, suskeldėjusios, susproginėjusios lūpos, rankos, blauzdos; *pavalkai* – pakinktai maunami arkliui ant kalklo. *Arklys su pavalkais. Baslys* – kalamas į žemę tvoros pagaly. *Baslį smailinau, kaliau į žemę. Eina lyg baslį prarijęs (sustingęs). Skatinti* – raginti. *Skatina mokyti. Paskui* – iš paskos (eilei, vietai žymėti). *Sek paskui bitę. Eik paskui mane. Paskui* – po to, vėliau (laikui žymėti). *Miškas buvo, paskui iškirto. Pirma pavalgyk, o paskui dirbk. Ežia* – žemės gabaliukas, lauko riba. *Pasėjau dvi ežias morkų. Vadelės* – virvės arkliui valdyti važiuojant. *Laikyk arklių už vadžių.*

Tekstą skaito mokiniai. Tekstas suskirstomas į dalis Skaitomos pirmoji, antroji, trečioji ir ketvirtoji dalys. Trumpai aptariamoms dalys: Kokie veikėjai? Ką apie berniuką sužino paskaitę kiekvieną dalį? Kartu pildoma lentelė lentoje: veikėjai ir žodžiai, charakterizuojantys veikėjus.

MOTINA *kruvinos supleišėjusios rankos ir kojos, nuolatinis vargas, pati gerai nemoka skaityti, žada – nupirks sūnui knygą ir leis sūnų į mokyklą, nuperka knygų Aliukui*

ALIUKAS *kaimynų berno klausinėja apie žemę, apie gyvulius, apie paukščius, apie raides, nori išmokti skaityti, prašo mamos išmokyti skaityti, mokosi skaityti, vakarais akyse stovėdavo sakiniai ir raides, nusiplauna rankas, varto lapus, užmiega su knyga, skaito, svajoja apie žemę*

KAIMYNUŲ BERNAS *viską žinodavo ir pasakodavo Aliukui daug įdomių dalykų, mokėjo dirvą arti, turėjo knygą „Kelionė aplink pasaulį“, mokėjo skatyti.*

Aptariamas kūrinys, išskiriama pagrindinė mintis. Tekstas sudarytas iš keturių dalių, lyg keturi žingsniai Aliukui žengti į nuostabų pasaulį. Klausinama:

- Ką apie Aliuką sužinojome perskaitę kūrinį?
- Kokia pagrindinė pasakojimo mintis?
- Kodėl Aliukas taip labai norėjo išmokti skaityti?
- Pasiūloma perskaityti tas kūrinio vietas, kuriose rašoma, kad knyga Aliukui buvo nuostabus, dar neatrastas pasaulis.
- Kurie veikėjai patiko? Kodėl?

Atskiroms dalims sugalvojamos antraštės, kurios glaudžiai tarpusavyje yra susijusios. Jos siejamos ta pačia tema. Skaitomos pastraipos atskirai, pasikalbama, kas joje svarbiausia, siūlomi pastraipoms pavadinimai. Labiausiai tinkamos užrašomos lentoje ant balto popieriaus lapo. Perskaitomas su mokiniais sudarytas planas:

1. Kaimynų bernas ir Aliukas varto knygos puslapius
2. Aliukas prašo mamos išmokyti skaityti
3. Pašilių pirkioje vaikas mokosi skaityti
4. Mama nuperka sūnui knygą

III. APMĄSTYMAS

Klausinama: Ką knyga reiškia jūsų gyvenime? Ar turi savo mėgstamą knygą? Pasiūloma parašyti namuose rašinį „Kaip aš išmokau skaityti“. Galima nupiešti šia tema, kokį vaidmenį knyga atlieka kiekvieno gyvenime, o po to surengti piešinių parodą.

*

TEMA: PASAKOJIMO PAGAL PAVEIKSLĖLIŲ SERIJĄ ORGANIZAVIMAS PASINAUDOJANT PASAKOJIMO SCHEMA IR „ŽODŽIŲ PIRAMIDĖ“ . 4 klasė

TIKSLAS: 1. Mokyti pasinaudoti žodžių „piramidė“, vertinti įvykius, fantazuoti

2. Ugdyti kritinį mąstymą, savarankiškumą atliekant užduotis

3. Ugdyti rišliąją kalbą

4. Įtvirtinti daiktavardžio vartojimą, gramatikos taisykles

5. Organizuoti pamoką įdomesnę, veiksmingesnę, siekti iškeltų tikslų

METODAI: aiškinimas, išvadų darymas, pokalbis, rašymas, savarankiškas darbas, kūryba,

PRIEMONĖS: paveikslėlių serija vadovėlyje „Šaltinis“, pasakojimo schema, „žodžių piramidė“

DARBO STRATEGIJA: 1. Pasiaiškinti jau sudarytą pasakojimo schemą

2. Kolektyviai veikiant įrašyti atitinkamus žodžius į „žodžių piramidę“

3. Mokyti pasinaudoti tai, kas pateikta

4. Sudaryti mokiniams sąlygas mintis reikšti individualiai

Rišliąją kalbą ugdo rašinių ir pasakojimų rašymas. Tokiose pamokose galima naudoti įvairias ir naujas metodikas, kurios mokiniams leidžia savarankiškai vertinti, laisvai reikšti mintis, įtvirtinti gramatiką. Tokiose pamokose mokiniai įgyja ir gyvenimiškos patirties.

IŽANGA

Prieš pamoką mokytojas nubraižo mokinių sąsiuvinuose pasakojimo schemą ir būsimos piramidės kontūrus. Tokia darbo strategija, kai kolektyviai pasiaiškinama pasakojimo schema ir su mokiniais jį papildoma toliau, kai kolektyviai aptariami, parenkami ir įrašomi žodžiai į „žodžių piramidės“ schemą, kai savarankiškai mokosi panaudoti tai, kas pačių sukurta, pamoką daro įdomesnę, veiksmingesnę. Joje sėkmingai siekiama iškeltų tikslų.

I. ŽADINIMAS

Mokiniai padrąsinami. Aptariama tema, tikslai.

II. KRYPTINGA VEIKLA: PASAKOJIMO SCHEMOS SUDARYMAS, „ŽODŽIŲ PIRAMIDĖS“ PILDYMAS

Kolektyviai pildoma iš anksto parengta schema. Į „saleles“ mokiniai rašo pasakojimo dalis. Tai atlikti padeda paveikslėlių serija. Tą patį darbą mokytojas atlieka lentoje. Į „saleles“ įrašomi žodžiai, paaiškinantys kiekvieną pasakojimo dalį, kuriomis remsis mokiniai, kai dirbs savarankiškai.

1 paveikslėlis – pasakojimo pradžia – metų laikas, veiksmo vieta, veikėjai.

2 paveikslėlis – pirmo įvykio aprašymas – įvykio pradžios aprašymas parenkant vaizdingus posakius, sinonimus.

3 paveikslėlis - paskesnio įvykio aprašymas – naujų veikėjų įvedimas.

4,5 paveikslėlis – dar vėlesnio įvykio aprašymas – dialogo, kreipinio vartojimas.

6,7 paveikslėlis – svarbiausio įvykio aprašymas – gero ir blogo veikėjų eigosio pasakojimas.

8 paveikslėlis – pasakojimo pabaiga – įvertinimas, problemos sprendimas.

Parengus pasakojimo schemą, vietoj įprasto darbo, susipažįstame su „žodžių piramidės“ reikalavimais. Mokinių paprašoma siūlyti žodžius pagal mokytojos pateiktas nuorodas. Darbas atliekamas kolektyviai. Pasiūlytas tikslesnis žodis įrašomas į „žodžių piramidę“.

1. Metų laikas

2. Du žodžiai apibūdina metų laiką

3. Trys žodžiai aprašo veiksmo vietą

4. Keturi žodžiai pasako šios istorijos veikėjų vardus

5. Penki žodžiai nusako veikėjų veiksmus

6. Žodžių junginiai vardina įvykius, pasako, kokia buvo istorija

7. Septyni žodžiai nusako problemos sprendimą

1. ŽIEMA

2. BALTA, ŠALTA

3. KALNELIS, PRIE KELMO, PAKALNĖJE

4. JONAS, PETRAS, ALGIS, KIŠKIS

5. EINA, SLIDINĖJA, LEIDŽIASI, SUKA, SKAMBINA

6. LEIDŽIASI NUO KALNELIO, ATSITRENKIA Į KELMĄ, IŠŠOKA KIŠKIS IR SPRUNKA, SUSIMUŠA KELĮ, KVIEČIA MEDIKUS, ATSKRENDA SRAIGTASPARNIS

7. DRAUGIŠKUMAS, ATJAUTA, ĮVERTINIMAS, SUPRATIMAS, PAGALBA, BUVIMAS DRAUGE

IV. SAVARANKIŠKAS DARBAS: KLAUSYMAS IR RAŠYMAS

Pasiūloma nebijoti keisti žodžių formas (laiką, skaičių), vienus žodžius kitais, keisti kitomis kalbos dalimis, svarbu vartoti veiksmažodžius esamojo ir būtojo laiko. Mokiniai paklauso mokytojos pasakojimo: *Atėjo žiema. Tokia balta, balta...Ir šalta. Visur prisnigo. Vaikų kalnelis pasidengė sniegu.*

Jonas, Petras ir Algis eina paslidinėti ant kalnelio. Nusileidžia berniukai nuo kalnelio ir vėl kyla aukštyn. Pakalnėje po egle snaudžia kiškis. Jis išgirsta vaikų juoką, išsigąsta, iššoka iš po sniego ir sprunka, kiek kojos neša per slidinėjimo taką. Tuo tarpu, nuo kalnelio leidžiasi Jonas. Berniukas pasuka slides į šalį ir atsitrenkia į kelmą. Jonas smarkiai susimuša kelį. Slidė lūžta pusiau. Koją skauda, sunku vaikui judėti.

Petras ir Algis nepalieka draugo nelaimėje. Jie nusprendžia iškviešti medikus. Skambina medikams ir pasakoja, kas atsitiko ant kalnelio jų draugui.

Atskrenda sraigtasparniu medikai, paima vaikus ir nuskraidina į ligoninę.

Berniukai buvo tikri draugai. Jie įvertino nelaimę, suprato, kad draugo nelaimėje palikti negalima ir pagalbėjo. Jie žinojo patarlę, kad draugą pažinsi nelaimėje.

Paklausę imasi savarankiško darbo, kuria savas istorijas raštu. Jie naudoja pasakojimo schemą, „žodžių piramidę“, paveikslėlių seriją iš vadovėlio „Šaltinėlis“. Dirbant tokiu metodu galima tikėtis nuomonių įvairovės.

*

TEMA: GARSO O GIRDĖJIMAS KALBOS SRAUTE, ŽODŽIUOSE IR TAISYKLINGAS TARIMAS. Paruošiama ar 1 klasei

TIKSLAS: 1. Lavinti foneminį suvokimą
2. Atlikti elementarią garsinę žodžių analizę ir sintezę
3. Mokyti klausyti, pasakoti pagal paveikslėlių seriją
4. Mokyti atsakyti į klausimus, žadinti norą pažinti

METODAI: demonstravimas, piešimas, dainavimas, žodžių garsinė analizė ir sintezė, savarankiškas darbas, pasakojimas, klausymas

PRIEMONĖS: veidrodžiai, plakatas su raidėmis, vadovėlis „Šaltinėlis“ 1 klasei, popieriaus juostelės, pieštukai, flomasteriai, lėlė su garsu o ausytėje, paveikslėliai, pratybų sąsiuvinis „Šaltinėlis“ 1 klasei, pasaka „Du ožiukai“, dainelės, kortelės su šauktukais

I. ŽADINIMAS: KŪRYBINĖ UŽDUOTIS

Su mokiniais dainuojama dainelė: „*Turėjo bobutė žilą oželį, o ko džiog džio, žilą oželį...*“ Aptariama, kokį garsą girdime dažniausiai, aptariama, kaip sudedame lūpas tariant garsą o, pasakoma, kuriuose žodžiuose girdi garsą o. Parodoma šio garso ženklas – raidė - plakate.

Pamėginama prieš veidrodį sudėti lūpas taip, kad girdėtume garsą o. Atkreipiamas dėmesys į sudėtas lūpas ratuku, tik nejudančias. Klausiama: Girdime ir tariame ... ką? – garsą. Matome ir rašome ... ką? – raidę. Ar įsivaizduojate garso o spalvą?

Lentoje nupieštos figūros, primenančios raidę o (saga, vyšnių pora, pelėdos galva, katino snukelis, traukinio vagonai su ratukais). Klausiama: Kokių daiktų dalys? Į kokią raidę daiktų dalys panašios?

II. KRYPTINGA VEIKLA: ŽODŽIŲ GARSINĖ ANALIZĖ IR SINTEZĖ

Atkreipiamas mokinių dėmesys į lėlę, kurios ausytėje prisegta raidė o. Pasakoma, kad ji pasiruošusi klausyti ar mokiniai išgirs tą garsą. Dar kartą prisimenama dainelė, išrenkami dainos žodžiai, kuriuose girdimas garsas o, nustatoma garso o vieta žodžiuose, nuspalvinama ta juostelės vieta, kurioje girdimas garsas o.

Su mokiniais prisimenama – Kuriamo žodyje girdimas garsas o pradžioje? Kuriamo žodyje girdimas garsas o žodžio viduje? Kuriamo žodyje girdimas garsas o žodžio gale?

Paprašoma pasakyti kaip bus, kai pasakoma k ir o, b ir o, d ir o, o ir k ir pan. (ko, bo..)

Kiekvienas mokinytis gauna po 3 paveikslėlius su 3 popieriaus juostelėmis. Žiūrėdami į veidrodį, į lūpų padėtį, nustato šio garso buvimo virtą žodyje ir atitinkamai pažymi tą vietą popieriaus juostelėje. Aptariami atlikti darbai kolektyviai.

Su mokiniais atliekama rankos pirštų mankštelė. Paprašoma atsiversti pratybų sąsiuvinį. Pasakoma, kas puslapyje nupiešta, nustatomas garsas o, jo buvimo vieta atitinkamai pažymima. Tada piešia įvairių spalvų flomasteriais balionus: bobutės balionus, oželio balionus, vilko balionus. Prieš apvedžiojant punktyrines linijas, su mokiniais aptariamos piešimo kryptys. Pradžioje pasiūloma pabandyti parašyti ore, ant suolo pirštuku su uždarytu flomasteriu. Darbas atliekamas savarankiškai.

Elementoriuje aptariame paveikslėlių seriją klausimų pagalba. Pasiaiškinama, kaip reikėtų pasakoti paveikslėlių seriją, ką pirma sakyti, ką vėliau, ką pabaigoje. Pasakoti visus tris paveikslėlius iš eilės pradeda mokytoja. Paprašoma mokinių atidžiai klausyti, nes tęsti pasakoti

toliau turės mokiniai. „*Viename kaime gyveno du šaunūs ožiukai. Per tą kaimą tekėjo srauni upė, o per upę buvo permestas siauras lieptelis. Vieną kartą...*“

Su mokiniais aptariamas šauktukas virš ožiukų galvų. Ką jis galėtų reikšti? Pasakoma, kad šaukdami, stebėdamiesi, norėdami pasakyti džiugiai, su džiaugsmu sakinio gale yra rašomas toks ženklas (rodomas šauktukas – kaip atrodo išspausdintas, o kaip parašytas).

III. APMĄSTYMAS

Išmokę tari, išgirsti, atpažinti garsą o ir jo raidę pabaigoje deklamuoja ar dainuoja:

Ošys ant tilto stovėjo, į vandenėlį žiūrėjo:

- *Ar gražūs mano rageliai – bus piemenėliams lumzdeliai.*
- *Ar gražios mano akelės – bus piemenėliams sagtelės.*
- *Ar gražios mano auselės – bus piemenėliams terbelės.*
- *Ar gražios mano kojelės – bus piemenėliams lazdelės.*
- *Ar graži mano uodega – bus piemenėliams botagai.*

*

TEMA: L. GUTAUSKO EILĖRAŠČIO „LAUKINĖS ŽĄSYS“ SKAITYMAS. 3 klasė

TIKSLAS: 1. Mokyti eilėraščių skaityti, lavinti kalbinę raišką

2. Atskleisti eilėraščio turinį, vaizdus

3. Lavinti mokinių vaizduotę, pasakoti apie tai, ką kiekvienas galėtų matyti pakilęs virš savo gimtojo kaimo ar miesto

4. Turtinti kalbą vaizdingais posakiais, naujais žodžiais

METODAI: savarankiškas darbas, pokalbis, skaitymas, analizavimas, pasakojimas

PRIEMONĖS: vadovėlis „Šaltinėlis“, sąsiuviniai, mokymo priemonės

I. S. LAGERLIOF KŪRINIO IŠTRAUKOS PRIMINIMAS

Skaitoma ištrauka iš S. Lagerlio knygos „Nilso kelionės“. Prisimenamas Nilsas, kuris skrisdamas ant žąsino nugaros mato vaizdus. Nilso minimi vaizdai aptariami.

II. KRYPTINGA VEIKLA: EILĖRAŠČIO SKAITYMAS

Skaitomas L. Gutausko eilėraštis „Laukinės žąsys“. Aptariami pirmieji išpūdžiai, kaip matyti vaizdai pateikiami poezijoje, o kaip apsakymo tekste – vyksta sugretinimas teksto ir poezijos. Aptariama eilėraščio iliustracija. Raiškiai skatyti pradeda mokytojas, vėliau mokiniai. Klausima: *Kokia eilėraščio pagrindinė mintis? Koks pirmas vaizdas? Koks antras, ... trečias?* Pasiūlomas išrenkamasis skaitymas pagal klausimus:

- Kokius vaizdus matome?
- Ką įsivaizduojame skaitydami ...?
- Ką jauti skatydamas pažymėtą eilėraščio dalį vertikaliu brūkšniu?
- Tavo manymu, kaip skaitė klasės draugas? Ar perteikė jaučiamą nuotaiką? Ir t.t.

Tyliai skaito mokiniai ir dalyvauja pokalbyje. Pasiūloma aptarti vaizdingus eilėraščio posakius, vaizdingus pasakymus.

Pasiūloma nurašyti labiausiai patikusį posmelį į sąsiuvinį.

III. APMĄSTYMAS

Pabaigoje pakalbama apie tai, ką skaitė, ką naujo sužinojo. Vyksta pokalbis tema „*Jei aš būčiau pakilęs virš savo gimtinės, ką aš matyčiau*“.

*

TEMA: SAKINIO DALYS. KELI TARINIAI VIENAME SAKINYJE. 4 klasė

- TIKSLAS:**
1. Mokyti atpažinti sakinio dalis, sakinių rūšis
 2. Padėti suvokti sakinio dalių ryšius, nagrinėti sakinius sintaksiškai
 3. Užkirsti kelią klaidoms – mokyti rašybos ir skyrybos
 4. Lavinti loginį mąstymą, atmintį, mokinių kalbą, ugdyti pastabumą
 5. Mokyti taikyti įgytas žinias

METODAI: pokalbis, gramatinis (sintaksinis, skyrybinis, morfologinis) nagrinėjimas, savarankiškas darbas, darbas su pratybų sąsiuvinium

PRIEMONĖS: pratybų sąsiuvinis 4 klasei, įvairūs sakiniai, mokymo priemonės

I. KARTOJIMAS

Klausinama:

- Kokie yra patys svarbiausi žodžiai sakinyje?
- Kas yra veiksnys? Į kokį klausimą atsako?
- Kas yra tarinys? Į kokius klausimus atsako?
- Kaip vadiname žodžius, kurie išplečia, papildo sakinį?
- Į kokį klausimus atsako antrinė sakinio dalys?
- Kaip vadinamas sakinyje, kuris turi nors vieną antrinę sakinio dalį?
- Sakinys sudarytas iš veiksnio ir tarinio yra vadinamas ...*neišplėstinis sakinyje*

Rašomi sakiniai diktuojant: *Giria stipriai ošė. Gyveno tingus neramus ežys. Vytukas kulniuoja šaligatviu. Garsiai čirškė žiogai. Vėjas pusto sniegą. Vincukui akys ašaromis paplūdo.*

Pabraukiamos atitinkamai pagrindinės sakinio dalys, sakiniai nagrinėjami keliant klausimus. Klausimai keliami iš prasminės sakinio dalies, iš žodžio. Galima kelti klausimą ir iš viso sakinio. Sintaksinis nagrinėjimas: klausimais pirmiausia ieškoma veiksnio, paskui tarinio, vėliau kitų sakinio dalių. Koks sakinyje? Mokiniai nustato sakinio rūšį.

II. KRYPTINGA VEIKLA: TEMOS DĖSTYMAS

Susipažįsta su sakiniiais, kuriuose yra keli tariniai. Lentoje užrašyti keli sakiniai. Užduotis – išrinkti pagrindines sakinio dalis ir užrašyti sąsiuvinyje. Sakiniai:

Aliukas kasdien vis stiprėjo ir augo. Didžiuliai laivai siūbavo milžiniškuose vandenyse. Taip prabėgo vėl viena vasara. Vieną sekmadienį motina grįžo iš miestelio su knyga.

Kita užduotis – rašymas diktuojant lentoje ir sąsiuvinuose. Kartu keliami klausimai žodžiams, atitinkamai jie yra braukiami. *Prabėgo šilta (kokia?) vasara. Netrukus (kada?) užėjo liūtys. Miškas krėtė lapus (ką?). Paukščiai sutupia ant laivo (kieno?) stiebų (ant ko?) ir pailsi. Berniukas nedrąsiai (kaip?) vertė knygos (kieno?) lapus (ką?).*

Pasiūlomas darbas iš pratybų sąsiuvinio. 2, 3, 4 pratimai. Užduotys įvairios: skaityti A. Matučio eiles ir pasakyti, kuriai raidei, kuris posmas tinka; užrašyti sugalvotą teksto pavadinimą; morfologiškai nagrinėti žodžius – duotiems žodžiams pažymėti reikšmines žodžio dalis.

TARTIES, KALBOS IR KLAUSOS LAVINIMO UŽSIĖMIMŲ PLANAI

TEMA: DVIBALSIAI: ŽODŽIŲ SU DVIBALSIAIS TARIMAS, GARSINĖ ANALIZĖ IR SINTEZĖ

TIKSLAI: 1. Mokyti rasti dvibalsius, taisyklingai tarti žodžius
2. Lavinti foneminę klausą, tobulinti garsinės analizės ir sintezės įgūdžius
3. Plėsti žodyną, formuoti žodžio dvibalsiai supratimą
4. Mokyti teisingai parinkti žodžiui dvibalsį, mokyti juos rašyti

METODAI: plakatai su dvibalsiais, kortelės su užrašais „YRA DVIBALSIAI“, „DVIBALSIŲ NĖRA“, kamuolys, raidynai, paveikslėliai, mokymo priemonės, „Pradinukų žodynas“, tekstas, 2 krepšeliai

PRIEMONĖS: pokalbis, demonstravimas, aiškinimas, skaitymas, rašymas, žodžių garsinė analizė ir sintezė, savarankiškas darbas, darbas su tekstu

I. NUTEIKIMAS DARBUI

Dėmesio sukaupimui, pastabumui lavinti pateikiami punktyrinėmis linijomis vienas ant kito nupiešti daiktai. Klausama: *Kas nupiešta?* Atkrepiamas dėmesys į taisyklingą žodžių tarimą. Paprašoma, kai kuriuos žodžius analizuoti dalimis, garsais. Išskiriami dvibalsiai iš žodžių.

II. TEKSTO „PAMOKĖLĖ APIE DVIBALSIUS“ SKAITYMAS, ANALIZAVIMAS

Tekstas: *Gaidys su vieversiu žinojo, kad jų varduose yra po vieną dvibalsį.*

Bet gi dvibalsiai neatsiranda iš niekur! Paukščiai pažvelgė į apuoką. Protingasis Apuokas buvo labiausiai patyręs iš visų paukščių. Jis žinojo, kas yra dvibalsiai. Apuoko varde irgi buvo dvibalsis.

Apuokas sukviėtė visus paukščius į miško pievelę. Išvyniojo dvibalsių plakatėlį, kurį buvo atsinešęs. Jame buvo parašyta, kad dvibalsis yra dviejų balsių samplaika. Jų, dvibalsių, yra iš viso šeši lietuviškuose žodžiuose.

Klausama: Iš kokių garsų sudaryti dvibalsiai? Pateikiamas dvibalsių sudarymo plakatas. Skaitoma: a + u – au - kaulas

a + i – ai - kaimas

u + i – ui - muilas

u + o – uo – puodas

e + i – ei – veidas

i + e – ie – pienas

Dirbama su raidynėliu. Pasiūloma sudėti iš raidelių žodžius *gaidys, vieversys*. Žodžiai analizuojami skiemenimis, garsais. Krepiamas dėmesys, kad dvibalsiai neskaidomi ir keliami į kitą eilutę ar paliekami neišskirti.

Mokiniai paveikslėliuose mato *sniegeną* ir *zylę*. Patys nustato ar žodyje yra dvibalsis, ar ne. Paveikslėlius padeda atitinkamai prie užrašų, skelbiančių apie buvimą ar nebuvimą dvibalsių.

Į du krepšelius mokinys deda paveikslėlius. Jei žodyje nėra dvibalsio deda į vieną krepšelį, jei yra - į kitą. Paveikslėliai: *gaidys, duona, laužas, briedis, pienė, mergaitė ir pan.* Juos ima nuo stalo ir pavadina teisingai.

III. GARSINĖ ŽODŽIŲ ANALIZĖ IR SINTEZĖ

Analizuojami skiemenimis, garsais tokie žodžiai: *šuo, riešutas, žaibas, veidrodis, kamuolys, driežas, saulė, obuolys*. Daiktus mato paveikslėliuose. Taria, žymi garsus juostelėse po paveikslėliu, išvardija, sujungia, perskaito žodį, išskiria dvibalsį.

Paveikslėliai be garsų schemos. Suskiemenuoja žodžius *lietus, qžuolas, riešutai, laivas, laužas*, išvardija žodžių garsus iš eilės žodžiu, sujungia ir pasako.

Pateikiamas keturkampis lapelis su užšifruotu žodžiu. Pasakoma, kad kitoje pusėje yra paukščio piešinys, kurio pavadinimą girdėjo minimą tekste. Įspėja, kad APUOKAS. Lapelis apverčiamas ir mato apuoką.

Žaidžiamas žaidimas su kamuoliu. Mokinys gauda kamuolį ir sako žodį, kuriame yra dvibalsis. Išskiriamas žodžio dvibalsis.

Diktuoju rašo žodžius skiemenimis. Braukia dvibalsius. Žodžiai: *aliejus, baseinas, sesuo, muilas, kaimas, laukas*. Diktuoju rašo sakinius: *Avietės auga miške. Ievos puošia upelių pakrantes*. Užduotis ta pati. Lapeliuose parašyti žodžiai su klaidom. Perskaito ir ištaiso klaidą.

IV. UŽBAIGIMAS

Prisimenami dvibalsiai, jie išvardijami. Aptariama žodžio su dvibalsiu kėlimo taisyklė.

*

TEMA: ŽODŽIŲ, NUSAKANČIŲ VEIKSMĄ, SAMPRATOS TIKSLINIMAS. GARSŲ E-Ė SKYRIMAS

TIKSLAI: 1. Mokyti skirti garsus e-ė garsus

2. Lavinti foneminę klausą, mokyti garsinės analizės ir sintezės

3. Tikslinti mokinių žodyną, turtinti naujais žodžiais

4. Tobulinti verbalinį supratingumą

METODAI: lietuvių liaudies daina „Graži ponia pelėda“, raidžių e-ė kortelės, pasaka „Vištytės pyragas“, įvairios žodžių kortelės su užduotimis, piešinys „Pas mošutę kaime“, pelėdos piešinys, sąsiuviniai, rašikliai, raidynas, liniuotės, spalvoti pieštukai

PRIEMONĖS: pokalbis, demonstravimas, dainavimas, aiškinimas, skaitymas, rašymas

I. ĮVADAS

Dėmesiui, pastabumui lavinti paprašoma padainuoti lietuvių liaudies dainą „Graži ponia pelėda“. Klausama: Apie ką ši dainelė? Lentoje pakabinamas piešinys su pelėda. Žodį pelėda sudeda iš raidelių, po to garsiai perskaito. Atkreipiamas dėmesys į dvi skirtingas raides – e ir ė.

II. ŽODYNO TIKSLINIMAS, TURTINIMAS

Skaitomas eilėraštis. Paprašoma įsiklausyti į pelėdos žodžius.

Aš dažnai vaikai girdžiu -

Štai žodžius aš parašiau

Skundą daugelio raidžių,

Pažiūrėkit atidžiau,

Kad beveik kiekvieną dieną,

Kaip tie žodžiai pasikeis,

Žodžiuose po dvi, po vieną,

Jei nors tašką kas praleis:

Jūs praleidžiat jų ir tiek.

Sėk sek dėk dek vėjas vejas

Žodžiai skaitomi, aptariamos reikšmės, atliekama analizė ir sintezė.

III. FONEMINĖS KLAUSOS LAVINIMAS. GARSŲ TARIMO TIKSLINIMAS

Parašoma atitinkamai kelti raidžių e, ė korteles, kai girdės vieną ar kitą garsą iš garsų srauto (a, o, u, e, i, ė, r, s, e, s, e, e, o, ei, uo, u, ė, e, a, r, e), iš skiemenų eilės (ly, se, že, va, ke, du, lė, ri, mė, vė), iš žodžių (lenda, gagna, išperi, sudeda, bėda, lesa, skrenda, pamatė, iškepė). Paprašoma išbelsti ritmą atkartojant girdėtą. Lentoje parašytos balsės ir pribalsės. Paprašoma jungti ir skaityti.

IV. PASAKOS „VIŠTYTĖS PYRAGAS“ SKAITYMAS IR ANALIZAVIMAS

Už gerai atliktas užduotis pelėda dovanoja pasakėlę. Pasaka skaitoma garsiai. Klausama: Kokius darbus nudirbo vištelė, kol iškepė pyragą? Išskiriami veiksmažodžiai iš teksto: *rado, pasėjo, nuvežė, sumalė, parvežė, iškepė, sulesė*. Paprašoma sudėlioti žodžių korteles šia tvarka. Žodžiai perskaitomi. Klausama: Kas atlieka visus šiuos veiksmus? (vištelė) Akcentuojama, kad vienas veikėjas gali atlikti kelis veiksmus. Vištelė rado, pasėjo, nuvežė, sumalė, parvežė, iškepė, sulesė. Klausama: Kodėl pasakėlėje vištytė antelę ir žaselę vadino tinginėlėmis? (kad nedirbo) Kokiu žodžiu autorius pavadino vištytės, antelės, žaselės kalbėjimą? (klausia, pasakė,

kryktelėjo, girgtelėjo) Paprašoma rasti šiuos žodžius pasakoje ir pabraukti pieštuku: pasakė vištytė, kryktelėjo antytė, girgtelėjo žaselė. Pasiūloma atkreipti dėmesį į šių žodžių paskutinę raidę. Paprašoma nuspalvinti e raidę. Klausama: Ką šie žodžiai reiškia? Daiktą ar veiksma? Ieškoma daugiau tokių žodžių pasakoje, kurių gale e raidė, žodžiai perskaitomi.

Pateikiami tokie žodžiai: *vištytė, parvežė, nuvežė, antelė, pašaukė, atsakė, žaselė*. Savarankiškai nuveda rodyklę nuo žodžio prie klausimo Kas? ar Ką veikia? Pasiūloma šiu žodžių reikšmė. Akcentuojama paskutinė žodžio raidė.

Kreipiamas dėmesys į žodžius *girgtelėjo žaselė, kryktelėjo antytė*. Ką reiškia žaselės ir antelės kalbėjimą apibūdinantys žodžiai. Jos net kalbėti tingėjo, laiko užtrunka mažai. O kaip galima pasakyti, kad suprastume, kad žaselė ir antelė kalbėjo ilgai. *Girksėjo žaselė, krykė antelė*. Klausama: Jeigu vištytė karkė, tai kaip pasakytume, jei kalbėtų trumpai? (karktelėjo). Pasiūloma pagalvoti, ką galima pasakyti šiais žodžiais. *Galima pasakyti, kaip ilgai trunka veiksmai*.

Su mokiniais dainuojama „Graži ponija pelėda“.

Lentoje pakabinamas piešinys „Pas močiutę kaime“. Pateikiamos užduotys: šalia duotų žodžių parašyti žodžius, reiškiančius trumpai trukusį veiksma. Žodžiai: *metė, karkė, šoko, cypė, trypė, šaukė, pūtė*.

Paprašoma šalia veiksmažodžių parašyti veikėją, kuris tą veiksma atlieka. Veiksma žodžiai: *Auga ir žaliuoja (kas?) _____*.

Lesia ir gieda (kas?) _____.

Ėda ir mekena (kas?) _____.

Graužia ir cypia (kas?) _____.

Lesia ir karkia (kas?) _____.

Ėda ir kriuksi (kas?) _____.

Laka ir miauksi (kas?) _____.

Šuoluoja ir žvengia (kas?) _____.

Perskaitoma atlikta raštu kalbinė medžiaga ir daroma išvada, kad veikėją galima atpažinti pagal jo atliekamą veiksma, pagal veiksma žodžius.

V. APTARIMAS

Prisimenama, kad mokėmės skirti e-ė garsus ir raides, skirti žodžius pagal reikšmes, pagal veiksma atlikimo trukmę.

*

TEMA: GARSO S TARIMO TIKSLINIMAS. GRAMATINIŲ TAISYKLIŲ TAIKYMAS

TIKSLAI: 1. Tikslinti artikuliacinio aparato judesius – lūpų, liežuvio

2. Mokyti kuo teisingiau tarti garsą s

3. Lavinti foneminę klausą, tobulinti garsinės analizės ir sintezės įgūdžius

4. Kartoti gramatinės taisykles ir mokyti taikyti jas praktiškai

5. Formuoti erdvinį suvokimą, nusakant daikto vietą kitų daiktų atžvilgiu, sudėlioti geometrines figūras pagal mokytojo instrukciją

6. Lavinti pastabumą, optinį suvokimą stebint daiktų kontūrus paveikslėlyje

METODAI: pokalbis, mankštos pratimai, rašymas, kaitymas, gramatinis nagrinėjimas, savarankiškas darbas

PRIEMONĖS: